

**בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים
בפני כבוד השופט רם וינוגרד**

1 בינואר 2019

עמ"נ 18-07-36914 הכהן נ' מושב הודיה

1

2

3

4

פסק-דין

5

6 .1. ערעור על החלטת רשם האגודות השיתופיות בתיק 1156/17218/2017 מיום 13.6.18,
7 (כבוד עוזרת הרשם עו"ד ד' ביאלר) בגדרה נדחו בקשות המערער להורות על תיקון
8 פנקס החברים של המשיבה (הודיה מושב עובדים להתיישבות שיתופית בע"מ, להלן:
9 "האגודה"), ולמחוק מהפנקס שמות של 19 חברים שהתקבלו לאגודה על ידי אסיפות
10 כלליות שהתקיימו באגודה במרוצת השנים. כבוד עוזרת הרשם הגיעה למסקנה לפיה
11 רשאית היתה האסיפה הכללית לקבל את אותם אנשים כחברים באגודה, ולפיכך
12 דחתה את טענות המערער.

13

14 .2. עיקר טענתו של המערער סובבת את הקביעה העקרונית של כבוד עוזרת הרשם, לפיה
15 ניתן לקבל כחבר באגודה שיתופית המנהלת מושב גם אדם שאינו בעל זכויות בנחלה
16 במושב. המערער סבור שלא די בכך שהליך הקבלה עונה לדרישות הפורמאליות
17 שבתקנון האגודה, אלא יש לקרוא לתוך הדרישות הנוגעות לקבלת אדם כחבר באגודה
18 את קיומו של קשר קנייני או מעין קנייני בין המועמד לחברות לבין נחלה במושב.
19 לשיטתו יש ללמוד על כך הן מהפסיקה העוסקת במהות החברות באגודה המפעילה
20 מושב עובדים והן מהוראות ה"הסכם המשולש" שבין המינהל, הסוכנות והמושב.

21

22 .3. בקצרה ייאמר כי המערער הוא חבר באגודה השיתופית במסגרתה מאוגד מושב הודיה.
23 ביום 2.2.16 התקיימו בחירות לוועד המושב, ולאחר קיום הבחירות פנה המערער
24 לרשם בטענות בנוגע לפנקס הבוחרים המושתת על פנקס החברים של האגודה. על
25 החלטתו של הרשם הגיש המערער ערעור מינהלי (עמ"נ 17-03-17433). לאחר שזה
26 נדחה, בעיקר מטעמים של שיהוי ומעשה עשוי, פנה לרשם והעלה טענות כנגד פנקס
27 החברים של המשיבה. בסופו של יום מונתה חוקרת לבדיקת טענותיו של המערער.
28 דו"ח החוקרת המפורט הומצא לכבוד עוזרת הרשם שערכה ביום 6.3.18. לאחר קבלת
29 קבלת הדו"ח אפשרה כבוד עוזרת הרשם לצדדים להגיב לדו"ח, וחלקם מצאנו לנכון

**בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים
בפני כבוד השופט רם וינוגרד**

1 בינואר 2019

עמ"נ 36914-07-18 הכהן נ' מושב הודיה

1 להגיב לו (המערער, המשיבה ושניים מהחברים שחברותם הוטלה בספק על ידי
2 המערער). לאחר קבלת תגובותיהם ניתנה החלטה מושא הערעור.
3
4 החלטת כבוד עוזרת הרשם עסקה ביחסים שבין המערער, שכונה בהחלטה "המבקש";
5 המשיבה, שכונתה בהחלטה "האגודה"; ו-19 החברים שהמערער ביקש לפסול את
6 חברותם, שכוננו בהחלטה "המשיבים".
7

8 בהחלטה מושא הערעור נסקרו הטענות. לאחר מכן הבהירה כבוד עוזרת הרשם כי על
9 אף שלמשיב יש מעמד להעלות את הטענות שהעלה, הרי שאין בהן ממש. היא הבהירה
10 כי סעיף 6 לפקודת האגודות השיתופיות קובע תנאי אחד בלבד לכשירותו של אדם
11 להיות חבר באגודה, והוא היותו בגיר. תקנות האגודות השיתופיות (חברות), התשל"ג-
12 1973 (להלן: "תקנות החברות"), מבהירות שאדם המבקש להתקבל כחבר באגודה
13 ייגיש לה בקשה בדרך הקבועה בתקנות האגודה" (תקנה 2(א) לתקנות החברות). על
14 פי תקנות האגודה ("תקנות ארגון ומושב עובדים" של המשיבה, שהוגשו כנספח ו'
15 לתיק המוצגים מטעם המערער, להלן: "התקנון"), התנאים להתקבל כחבר באגודה
16 הם היותו של המבקש "תושב קבוע במושב או איש החושב להתיישב במושב הודיה;
17 בעל אופי טוב; בן 18 לכל הפחות פרט ליורש של חבר שנפטר; אינו חבר באגודה אחרת,
18 אשר מטרותיה דומות למטרות האגודה הזאת" (סעיף 2(ב) לחלק ב לתקנון). כבוד
19 עוזרת הרשם קבעה שהחוק והתקנות לא מתייחסים ליחס הקנייני שבין מבקש
20 החברות לבין נחלה במושב, ולפיכך אין מקום לפסול אדם מחברות במושב אך על רקע
21 העובדה שהוא אינו בעל זיקה קניינית לנחלה. על פי קביעותיה, די בכך שמדובר באדם
22 שהוא "תושב קבוע במושב או איש החושב להתיישב במושב", ובהתמלאות התנאים
23 הנוספים שבתקנון, כדי להכשיר את אותו אדם להתקבל כחבר באגודה.
24

25 כאמור, המערער סבור שקביעה עקרונית זו שגויה בבסיסה. לשיטתו, טיב היחסים
26 שבין התושבים במושב מחייב את המסקנה לפיה לא יוכל אדם להתקבל כחבר אלא
27 אם הוא בעל נחלה במושב או בעל זיקה קניינית לנחלה. הוא הטעים שכך גם קובע
28 ההסכם המשולש בהוראת סעיף 19 להסכם, לפיה "כל שנוי ברשימת החברים טעון
29 הסכמה בכתב של המשכיר והמישבת, והאגודה מתחייבת כלפי המשכיר לא להכניס
30 כל שינוי ברשימת החברים, בלי לקבל הסכמתו על כך" (סעיף 19(א) להסכם), וכן "אין

**בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים
בפני כבוד השופט רם וינוגרד**

1 בינואר 2019

עמ"נ 18-07-36914 הכהן נ' מושב הודיה

1 בהכללת חברי האגודה ברשימה כאמור בסעיף קטן (א) כדי להקנות זכויות של חבר
2 אגודה לצורך חוזה זה למי שלא אושר על ידי המשכיר והמישבת". המערער טוען
3 שהוראות אלה משמיעות שלא ניתן לקבל חבר באגודה כל עוד לא ניתנה לכך הסכמת
4 המשכיר (מינהל מקרקעי ישראל) והמיישבת (הסוכנות).
5

6 כפי שיובהר להלן, דין הערעור להידחות הן מטעמים דיוניים, הן מטעמים הנוגעים
7 לטיבו של ההליך והן לגופו של עניין.
8

9 **הטעם הדיוני:** על אף שהבקשה שהוגשה לרשם עניינה בשלילת חברותם של חברים
10 שהתקבלו על ידי האסיפה הכללית לפני שנים ארוכות, ועל אף שחברים אלה הופיעו
11 כ"משיבים" בהחלטה מושא הערעור, לא מצא המערער לנכון לצרף את המשיבים כצד
12 להליך בבית משפט זה. הכלל לפיו יש לצרף כמשיב לערעור מנהלי "כל מי שהיה בעל
13 דין להליך לפני בית הדין" (תקנה 25 לתקנות בתי משפט לעניינים מנהליים (סדרי דין),
14 התשס"א-2000) הוא כלל דיוני מחייב, הבא לאפשר לכל צד להליכים את יומו בבית
15 המשפט. במקרה דנא, **הנפגעים הפוטנציאליים העיקריים**, אם לא היחידים, מהכרעה
16 אפשרית בערכאה זו הם אותם 19 חברים שהופיעו במפורש כ"משיבים" בהחלטה
17 מושא הערעור, אך נשמטו מהודעת הערעור. בדרך זו לא ניתנה להם האפשרות להעלות
18 את טענותיהם בנושא הערעור ולא ניתן להם יומם בבית המשפט.
19

20 לאמיתו של דבר, הפך הערעור לתיאורטי כתוצאה ממחדל דיוני זה. הגשת ערעור,
21 ובפרט ערעור מינהלי, כאשר כל עניינו בתקיפה של קביעה משפטית עיונית-ערטילאית,
22 שאינה משפיעה בפועל על זכויות צד להליך, היא צעד סרק שאין לאפשרו. מאחר
23 והודעת הערעור סובבת כולה את הקביעה הפרשנית של כבוד עוזרת הרשם בנוגע לדרך
24 בה יש לקבל חברים לאגודה, הרי שאין להידרש לה כלל כאשר לא מצטרפת אליה
25 תוצאה מעשית. במקרה דנא לא ניתן כלל לדון בשאלה אם יש מקום לגרוע מפנקס
26 החברים את שמם של 19 המשיבים שבזכויותיהם מבקש המערער לפגוע, מאחר שאלה
27 לא צורפו כצד לערעור. די בכך כדי להביא לדחיית הערעור.
28

29 **הטעם הנוגע לטיב ההליך:** עת שבית המשפט דן בערעור מינהלי, חלים על ההליך כללי
30 המשפט המינהלי. בכלל אלה יש להעניק משקל לסוגיות תום הלב וניקיון הכפיים,

**בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים
בפני כבוד השופט רם וינוגרד**

1 בינואר 2019

עמ"נ 36914-07-18 הכהן נ' מושב הודיה

1 וניתן משקל רב מהרגיל לסוגיית השיהוי. קביעות אלה הוחלו במפורש על הליכים
2 מינהליים הסובבים חברות באגודה שיתופית. לעניין זה נקבע בע"א 2843/14
3 **שלומוביץ נ' בית חנניה מושב עובדים להתיישבות**, מיום 14.7.16 (להלן: הלכת
4 **שלומוביץ**), כי במקרים המתאימים יש לקבל טענות של מניעות ושיהוי כאשר חבר
5 באגודה השיתופית מבקש לתקוף בשלב מאוחר החלטות של אגודה שבזמן אמת
6 השלים עמן או הסכים להן (הלכת **שלומוביץ**, בפסקאות 35-40 לפסק-הדין). במקרה
7 דנא, עמדה כבוד עוזרת הרשם על כך שטענות המערער הועלו שנים מספר לאחר
8 שהצטרף לאגודה, וככל הנראה רק בסמוך לקבלת החלטה שלא נשאה חן בעיניו. או-
9 אז החליט לפעול באופן נמרץ בניסיון לאיין את בסיס ההחלטה באמצעות פסילת
10 חברים ששמו מופיע בפנקס החברים (פסקאות 56 – 6.65 להחלטה מושא הערעור).
11 דרך התנהלות זו, בגדרה מבקש המערער לפסול את חברותם של מי שהתקבלו כחברים
12 באגודה לפני שנים רבות, כאשר גם לשיטתו בדיון היום לא החל לפעול בנושא זה אלא
13 כארבע שנים לאחר שהתקבל כחבר באגודה, נגועה בשיהוי משמעותי. יש בה גם כדי
14 להקים מניעות בעניין אותם חברים שהתקבלו לאגודה לאחר שהתקיימה הצבעה כדין
15 באסיפה הכללית בעניינם, ופעלו כחברים לאורך שנים. גם מטעמים אלה יש לדחות
16 את הערעור.

17
18 7. לא למותר לציין כי הן מדו"ח החוקרת והן מההחלטה מושא הערעור עולה שכל
19 החברים שעניינם הועמד לדיון על ידי המערער התקבלו לאחר שהתקיימה הצבעה
20 חוקית באסיפה הכללית של האגודה. מכאן שהערעור מוסב לא רק לאותן קביעות
21 עקרוניות עליהן מצביע המערער, אלא גם להחלטות של האסיפה הכללית. דומה,
22 אפוא, שחלים בעניין זה הכללים הנוגעים להתערבותו של בית משפט בהחלטות
23 האסיפה הכללית, ובכלל זה ההלכה לפיה ההתערבות השיפוטית בעניינים מעין אלה
24 תהיה מרוסנת ומאופקת, כל עוד הולמת ההחלטה את החוק ואת התקנון (ע"א
25 8398/00 **כץ נ' קיבוץ עין צורים**, פ"ד נו(6) 602, 615-616 (2002); ע"א 10419/03 **דור נ'**
26 **רמת הדר כפר שיתופי להתיישבות חקלאית בע"מ**, פ"ד ס(2) 277, 287-288 (2005),
27 להלן: הלכת **דור**).

28
29 8. גם לגוף העניין איני סבור שיש מקום להתערב בקביעותיה של כבוד העוזרת לרשם.

30

**בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים
בפני כבוד השופט רם וינוגרד**

1 בינואר 2019

עמ"נ 18-07-36914 הכהן נ' מושב הודיה

1 אקדים ואומר כי אף שבעבר התאפיין הרכבן של האגודות השיתופיות המנהלות
2 מושבים בזהות עובדתית ומעשית בין בעלי הנחלות לבין החברים במושב, הרי שקשר
3 גורדי זה הותר כבר לפני זמן רב. הכלל לפיו לא קיימת חובה כי בעל נחלה יהיה גם
4 חבר באגודה (ראו בג"צ 1793/03 **דרורי נ' מועצת מקרקעי ישראל**, מיום 30.11.05,
5 והחלטת מועצת מקרקעי ישראל מס' 970 מיום 9.6.03), אינו כלל חד סטרי. עמד על
6 כך חברי, כבוד השופט יי מרזל, בקביעתו לפיה "זכויות קנייניות בנחלה או במשק –
7 לחוד, וחברות באגודה שיתופית – לחוד" (עמ"נ 734/09 **גרינפלד נ' צופית מושב**
8 **עובדים להתיישבות**, מיום 24.3.10, בפסקה 20 לפסק-הדין; בקשת רשות הערעור על
9 פסק-הדין נדחתה גם לגופה: בר"מ 3296/10 **צופית מושב עובדים להתיישבות נ'**
10 **גרינפלד**, מיום 21.2.13). מכאן שאין להניח כי מדובר בקשר בל ימוט בין חברות של
11 אדם באגודה לבין זיקה קניינית בינו ובין נחלה באגודה.
12

13 על הגישה המקובלת היום לטיב היחסים בין חברים באגודה עמד בית המשפט העליון
14 בהלכת **שלומוביץ**, בקובעו כי תכלית האגודה השיתופית "אינה מצטמצמת אך לפן
15 הכלכלי במובנו הצר. אף אם בעקרונות הקואופרציה חלו תמורות במהלך השנים,
16 עדיין נהוג לראות באגודה השיתופית מסגרת משפטית המכוונת לקיים עזרה הדדית
17 בין חבריה ומתאפיינת בקשר אישי ביניהם" (הלכת **שלומוביץ**, בפסקה 36 לפסק-הדין,
18 וראו האסמכתאות הנזכרות שם). דומה שהגדרה זו משקפת היטב את ההשקפה
19 המודרנית בעניין טיב היחסים במסגרת האגודה השיתופית. אלה אינם מתמקדים עוד
20 אך בעניינים שבחקלאות ובחלוקת המוצר. עניינם רחב יותר. הם עוסקים בקידום
21 העזרה ההדדית בין החברים, וחלים במסגרת התיישבותית בה ניתן דגש גם על הקשר
22 האישי בין חבריה.
23

24 מכל מקום, הדרישות שמבקש המערער לקרוא לתוך הוראות החוק אינן עולות בקנה
25 אחד עם ההלכה הפסוקה. כפי שעולה מהוראות החוק אליהם הפנתה כבוד עוזרת
26 הרשם, לא נכללת בחוק דרישה לקיום זיקה קניינית או מעין קניינית בין חבר באגודה
27 לבין נחלה. לעניין זה הובהר כבר בע"א 84/64 **בית חנניה בע"מ נ' פרידמן**, פ"ד יח(3)
28 20, 25 (1964) (להלן: הלכת **פרידמן**), כי:
29

**בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים
בפני כבוד השופט רם וינוגרד**

1 בינואר 2019

עמ"נ 18-07-36914 הכהן נ' מושב הודיה

- 1 "פקודת האגודות השיתופיות והתקנות שהותקנו על פיה אינן
2 קובעות בעצמן תנאים לקבלת חברים. התקנות רק מורות שעל
3 כל אגודה לקבוע בתקנונה את תנאי התקבלותם של חברים
4 ואת שיטת בחירתם. משנעשתה הבחירה על-פי התקנון הרי
5 שנתמלאו כל דרישות החוק בקשר לכך".
6
7 קביעתה של כבוד עוזרת הרשם משקפת במדויק קביעה תמציתית זו של בית המשפט
8 העליון, המהווה הלכה מחייבת. על פי הפרשנות המחייבת של בית המשפט העליון,
9 דרכי קבלת חבר לאגודה נחתכות על ידי התקנון ועל ידיו בלבד. מכאן שאין מקום
10 לטענות לפיהן יש להוסיף תנאים חיצוניים, שלא נזכרו בחוק או בתקנות, ולצמצם את
11 מעגל החברים הפוטנציאליים.
12
13 10. לנוכח האמור לעיל אין צורך להוסיף ולהידרש לטענות הנוספות הסובבות את
14 קביעותיה העקרוניות של כבוד עוזרת הרשם. אומר רק שקביעות אלה, התואמות את
15 הלכת **פרידמן** כמו גם את הלכת **דור**, תואמות גם למציאות החיים המשתנה במושבים.
16 אם בעבר, בעת שהוקמו המושבים, עסקו החברים בחקלאות בלבד וחלה זהות מלאה
17 בין בעלי הנחלות לבין החברים באגודה, הרי שברבות השנים חל שינוי הן בתחומי
18 העיסוק של חברי המושב והן בתמהיל החברים במושב. ההנחה לפיה לא ניתן לקבל
19 כחברים באגודה שיתופית המנהלת את המושב אנשים מוכשרים ויצרניים
20 המתגוררים באורח קבע במושב, רק מהטעם שלא עלה בידם לרכוש נחלה, היא הנחה
21 שהגיונה מוטל בספק. קשה להצביע על טעם טוב המונע מאדם שרכש בית ב"הרחבה"
22 במושב מלהצטרף כחבר למושב, אלא אם החליט על כך המושב בתקנונו. המציאות
23 מוכיחה, כפי שהדבר גם במקרה דנא, כי חלק מהמצטרפים החדשים נתפסים על ידי
24 חברים וותיקים באגודה ככאלה המסוגלים להצטרף לוועד המושב ולסייע בניהולו.
25 מאחר והוראות החוק והתקנות אינן מחייבות קיומה של זיקה קניינית או מעין
26 קניינית בין חבר פוטנציאלי לבין נחלה במושב, אין לקרוא לתוכן מגבלה מעין זו.
27 בוודאי שלא ניתן לעשות כן כאשר אותה מגבלה לא נכללת בתקנון האגודה השיתופית,
28 שהוא המסמך שלאורו נחתכות דרכי קבלת החברים לאגודה.
29

**בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים
בפני כבוד השופט רם וינוגרד**

1 בינואר 2019

עמ"נ 18-07-36914 הכהן נ' מושב הודיה

11. בשולי הדברים אציין שאין בהוראות ההסכם המשולש כדי להשפיע על קביעות אלה.
1 ההסכם המשולש עוסק בזכויות שהוענקו לחברי המושב בקרקעות שהעמיד מינהל
2 מקרקעי ישראל למושב. קביעתו של סעיף 19 להסכם, העוסקת בצורך באישור של
3 המינהל ושל הסוכנות היהודית לקבלת חבר באגודה, עניינה רק לצורך הקניית "זכויות
4 של חבר אגודה לצורך חוזה זה". מכאן שלהוראות אלה נודעת השפעה מלכתחילה רק
5 בכל הנוגע לזכויות המוקנות מכח החוזה. אלה עוסקות בזכויות החוזיות או הקנייניות
6 במקרקעין שהוקצו למושב. אין בין לבין עצם האפשרות לקבל אדם כחבר באגודה
7 ולא כלום.

8

9
10 12. לנוכח כל האמור לעיל הערעור נדחה. המערער ישא בהוצאות המשיבה ובשכ"ט עו"ד
11 בסכום כולל של 15,000 ₪.

12

13

המזכירות תשלח העתק מפסק-הדין לב"כ הצדדים.

14

15

16

17

ניתן היום, כ"ד בטבת התשע"ט, 01/01/2019, בהעדר.

18

רם וינוגרד

רם וינוגרד, שופט

20

21

22

23

24

25

הוקלד על ידי נעמי ביטון